

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 22 april 2021 *

”Begäran om förhandsavgörande – Förordning (EG) nr 1346/2000 – Insolvensförfaranden – Artikel 4 – Lag tillämplig på insolvensförfarandet – Lagen i den medlemsstat där förfarandet har inletts – Artikel 13 – Återvinningsgrundande handling – Undantag – Villkor – Rättsakt som omfattas av lagen i en annan medlemsstat än den där förfarandet har inletts – Rättsakt mot vilken talan inte kan väckas på grundval av den lagen – Förordning (EG) nr 593/2008 – Lag tillämplig på avtalsförpliktelser – Artikel 12.1 b – Den tillämpliga lagens räckvidd – Verkställighet av förpliktelser som uppkommit genom denna – Betalning för genomförande av ett avtal som omfattas av lagen i en annan medlemsstat än den där förfarandet har inletts – Genomfört av tredje man – Talan om återvinning av den betalningen i ett insolvensförfarande – Tillämplig lag på den betalningen”

I mål C-73/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland) genom beslut av den 23 januari 2020, som inkom till domstolen den 13 februari 2020, i målet

ZM, i egenskap av konkursförvaltare för Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH

mot

E.A. Frerichs,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J.-C. Bonichot, domstolens vice ordförande R. Silva de Lapuerta (referent) samt domarna L. Bay Larsen, C. Toader och M. Safjan,

generaladvokat: G. Hogan,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- ZM, i egenskap av konkursförvaltare för Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH, genom J. Froehner, Rechtsanwalt,
- E.A. Frerichs, genom J. van Zuethem, advocaat,

* Rättegångsspråk: tyska.

- Portugals regering, genom L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, L. Medeiros och S. Duarte Afonso, samtliga i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom M. Wilderspin och H. Leupold, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 13 i rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden (EGT L 160, 2000, s. 1) och artikel 12.1 b i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (EUT L 177, 2008, s. 6).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan ZM, i egenskap av konkursförvaltare för Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH och E.A. Frerichs avseende återvinning från den sistnämnde av Oeltrans Befrachtungsgesellschafts betalning till denne enligt ett avtal som ingåtts mellan E.A. Frerichs och ett bolag tillhörigt Oeltranskoncernen.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Förordning nr 1346/2000,

- 3 Förordning nr 1346/2000 upphävdes genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/848 av den 20 maj 2015 om insolvensförfaranden (EUT L 141, 2015, s. 19). Vid tidpunkten för omständigheterna i det nationella målet var förordning nr 1346/2000 emellertid tillämplig.
- 4 I skälen 23 och 24 i förordning nr 1346/2000 anges följande:
 - ”(23) I förordningen bör anges, för de områden som den omfattar, enhetliga lagvalsregler som inom sitt tillämpningsområde, ersätter nationella internationellt privaträttsliga regler. Om inte annat anges bör rättsordningen i den medlemsstat där förfarandet inleds vara tillämplig (lex concursus). Denna lagvalsregel bör gälla både för huvudinsolvensförfaranden och lokala förfaranden. Lex concursus bestämmer samtliga verkningar av insolvensförfarandet; såväl processuella som materiella, för berörda personer och rättsliga förhållanden. I lex concursus anges alla förutsättningar för att inleda, genomföra och slutföra ett insolvensförfarande.
 - (24) Det automatiska erkännandet av ett insolvensförfarande i den stat där förfarandet inleds kan hämma tillämpningen av de regler enligt vilka transaktioner genomförs i andra medlemsstater. För att skydda berättigade förväntningar och säkerheten vid transaktioner i andra medlemsstater än den medlemsstat där förfaranden inleds bör det anges ett antal undantag från den allmänna regeln.”

5 I artikel 4 i den förordningen, med rubriken ”Tillämplig lag”, föreskrivs följande:

”1. Om inte annat föreskrivs i denna förordning skall lagen i den medlemsstat inom vars territorium insolvensförfarandet inleds, nedan kallad inledningsstaten, vara tillämplig på insolvensförfarandet och dess verkningar.

2. Lagen i inledningsstaten skall bestämma förutsättningarna för att inleda ett förfarande, samt för att genomföra och slutföra det. Denna lag skall under alla förhållanden bestämma

...

m) vilka återvinningsbestämmelser eller liknande bestämmelser som är tillämpliga.”

6 Artikel 13 i den förordningen, med rubriken ”Handlingar som kan återvinnas”, har följande lydelse:

”Artikel 4.2 m skall inte tillämpas om den som haft vinning av en återvinningsgrundande handling visar att

– handlingen omfattas av lagen i en annan medlemsstat än inledningsstaten

och

– den lagen i det föreliggande fallet inte tillåter att handlingen angrips på något sätt.”

Förordning nr 593/2008

7 Skäl 16 i förordning nr 593/2008 har följande lydelse:

”För att bidra till denna förordnings övergripande mål, dvs. rättssäkerhet i det europeiska rättsområdet, bör lagvalsreglerna vara mycket förutsebara. En domstol bör dock ha en viss frihet att avgöra vilken lag som har starkast anknytning till den aktuella situationen.”

8 Artikel 12 i den förordningen har rubriken ”Den tillämpliga lagens räckvidd”. I artikel 12.1 föreskrivs följande:

”Den lag som är tillämplig på avtalet enligt denna förordning ska särskilt reglera

...

b) dess fullgörelse,

...”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

9 Oeltrans Befrachtungsgesellschaft och Tankfracht GmbH är bolag i Tyskland. De tillhörde Oeltrans-koncernen.

10 E.A. Frerichs, i Nederländerna, och Tankfracht ingick ett avtal avseende ett fartyg för inlandssjöfart, enligt vilket Tankfracht var skyldigt att betala 8 259,30 euro som betalning till E.A. Frerichs. Den 9 november 2010 betalade Oeltrans Befrachtungsgesellschaft till E.A. Frerichs det belopp som Tankfracht var skyldigt att betala enligt avtalet.

- 11 Den 29 april 2011 inleddes ett insolvensförfarande mot Oeltrans Befrachtungsgesellschaft vid Amtsgericht Hamburg (Distriktsdomstolen i Hamburg, Tyskland). Den 21 december 2014 väckte den ursprungliga konkursförvaltaren i detta förfarande talan vid den behöriga domstolen om återvinning av detta belopp på 8 259,30 euro jämte ränta, med yrkande om ogiltigförklaring av det bolagets handlingar. På grund av den domstolens försummelse delgavs E.A. Frerichs stämmningsansökan först i december 2016. ZM är konkursförvaltare i detta förfarande sedan den 25 mars 2016.
- 12 Landgericht (regional domstol, Tyskland) ansåg att talan i det nationella målet omfattades av tysk lag och biföll konkursförvaltarens talan.
- 13 Appellationsdomstolen ändrade Landgerichts (regional domstol) beslut och biföll E.A. Frerichs invändning att talan var preskriberad samt avtog talan, även detta på grundval av tysk rätt.
- 14 ZM överklagade till den hänskjutande domstolen, Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland), och yrkade att beslutet skulle återställas.
- 15 Enligt den hänskjutande domstolen beror utgången av överklagandet på tolkningen av artikel 13 i förordning nr 1346/2000 och artikel 12.1 b i förordning nr 593/2008.
- 16 Enligt artikel 4.2 andra meningen m i förordning nr 1346/2000 ska det nämligen enligt lagen i den medlemsstat i vilken insolvensförfarandet inleds bland annat avgöras vilka återvinningsbestämmelser eller liknande bestämmelser som är tillämpliga. Den hänskjutande domstolen har angett att eftersom insolvensförfarandet mot Oeltrans Befrachtungsgesellschaft har inletts i Tyskland, bör frågan om ogiltigförklaring av betalningen av 8 259,30 euro som det bolaget gjort till E.A. Frerichs bedömas utifrån tysk lagstiftning, och enligt denna bör ansökan till den domstolen bifallas, eftersom den hänskjutande domstolen, i motsats till vad appellationsdomstolen slog fast, finner att talan i det nationella målet inte är preskriberad.
- 17 Den hänskjutande domstolen har emellertid angett att E.A. Frerichs har åberopat att artikel 13 i förordning nr 1346/2000 är tillämplig, har gjort gällande att denna betalning ska bedömas enligt nederländsk lag och har förebringat bevisning för att denna lag inte på något sätt gör det möjligt att angripa den betalningen.
- 18 Härvid anser den domstolen att det avtal som ingåtts mellan Tankfracht och E.A. Frerichs, oavsett hur det kvalificeras rättsligt, omfattas av nederländsk lag.
- 19 Den hänskjutande domstolen anser emellertid att frågan huruvida det första villkoret i artikel 13 i förordning nr 1346/2000, enligt vilket den aktuella återvinningsgrundande handlingen omfattas av lagen i en annan medlemsstat än den där insolvensförfarandet har inletts, är uppfyllt i det mål som är anhängigt vid den och beror på huruvida även den betalning som en utomstående, i förevarande mål Oeltrans Befrachtungsgesellschaft, har gjort enligt artikel 12.1 b i förordning nr 593/2008, för att fullgöra den fordran som E.A. Frerichs hade på Tankfracht på grundval av det avtalet, omfattas av nederländsk lag.
- 20 Mot denna bakgrund beslutade Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Ska artikel 13 i förordning [nr 1346/2000] och artikel 12.1 b i förordning [nr 593/2008] tolkas så, att den lag som enligt den sistnämnda förordningen är tillämplig på avtalet omfattar även en betalning som tredje man gör för att genomföra den ena avtalspartnerns avtalsenliga betalningsskyldighet?”

Tolkningsfrågan

- 21 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga i sak för att få klarhet i huruvida artikel 13 i förordning nr 1346/2000 och artikel 12.1 b i förordning nr 593/2008 ska tolkas så, att den lag som är tillämplig på avtalet enligt sistnämnda förordning omfattar även en betalning som tredje man gör för att genomföra den avtalsenliga betalningsförpliktelsen för en av avtalsparterna, när denna betalning, i ett insolvensförfarande, angrips som en återvinningsgrundande handling.
- 22 Domstolen erinrar inledningsvis om att det i artikel 13 i förordning nr 1346/2000 föreskrivs ett undantag från huvudregeln i artikel 4.1 i den förordningen, enligt vilken lagen i den medlemsstat i vilken insolvensförfarandet inleds ska vara tillämplig på insolvensförfarandet och dess verkningar (dom av den 16 april 2015, Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, punkt 34).
- 23 Enligt artikel 13 i den förordningen är artikel 4.2 m däri inte tillämplig när den som haft vinning av en återvinningsgrundande handling visar att handlingen omfattas av lagen i en annan medlemsstat än den där insolvensförfarandet har inletts och att det enligt denna lag i förevarande mål inte är tillåtet att angripa den handlingen på något sätt.
- 24 Som det erinras om i skäl 24 i förordning nr 1346/2000 ska det undantaget, som har till syfte att skydda berättigade förväntningar och säkerheten för transaktioner i andra medlemsstater än den där insolvensförfarandet inleds, tolkas restriktivt och dess räckvidd får inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det målet (dom av den 15 oktober 2015, Nike European Operations Netherlands, C-310/14, EU:C:2015:690, punkt 18 och där angiven rättspraxis).
- 25 Beträffande det mål som eftersträvas med artikel 13 i förordning nr 1346/2000, har domstolen slagit fast att den artikeln syftar till att skydda de berättigade förväntningarna hos den som haft vinning av en återvinningsgrundande handling, genom att det föreskrivs att denna handling, även efter det att ett insolvensförfarande har inletts, ska omfattas av den lag som var tillämplig på handlingen vid den tidpunkt då den genomfördes (dom av den 8 juni 2017, Vinyls Italia, C-54/16, EU:C:2017:433, punkt 30 och där angiven rättspraxis).
- 26 Domstolen har även slagit fast att artiklarna 4 och 13 i förordning nr 1346/2000 utgör *lex specialis* i förhållande till förordning nr 593/2008 och ska tolkas mot bakgrund av de mål som eftersträvas med förordning nr 1346/2000 (dom av den 8 juni 2017, Vinyls Italia, C-54/16, EU:C:2017:433, punkt 48 och där angiven rättspraxis).
- 27 I förevarande mål inleddes det i det nationella målet aktuella insolvensförfarandet i Tyskland, varför den lag som är tillämplig på detta förfarande och dess verkningar enligt artikel 4.1 i förordning nr 1346/2000 är tysk lag.
- 28 Härav följer, som den hänskjutande domstolen har anfört, att enligt artikel 4.2 andra meningen m i den förordningen, enligt vilken bland annat återvinningsbestämmelser eller liknande bestämmelser ska fastställas enligt lagen i den medlemsstat där insolvensförfarandet inleds, ska frågan huruvida Oeltrans Befrachtgesellschafts betalning på 8 259,30 euro till E.A. Frerichs ska ogiltigförklaras i princip bedömas enligt tysk lag.
- 29 Eftersom den betalningen gjordes för att genomföra en avtalsförpliktelse som ålåg Tankfracht på grund av det avtal som ingåtts med E.A. Frerichs, och det avtalet omfattas av nederländsk lag, vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida, vid tillämpning av artikel 13 i förordning nr 1346/2000, även den betalningen ska anses omfattas av den lagstiftningen.
- 30 Det ska härvidlag erinras om att enligt skäl 23 i den förordningen bör det i denna anges enhetliga lagvalsregler som inom sitt tillämpningsområde, ersätter nationella internationellt privaträttsliga regler.

- 31 Det ska för övrigt anges att i enlighet med de mål som eftersträvas med artikel 13 i nämnda förordning, vilka det erinrats om i punkt 25 i förevarande dom, måste dessutom en part i ett avtal som har erhållit betalning för genomförande av detta avtal kunna förvänta sig att den lag som är tillämplig på avtalet även ska reglera betalningen, även efter det att ett insolvensförfarande inletts.
- 32 Detsamma gäller när betalningen inte görs av partens avtalspart, utan av tredje man, eftersom det för nämnda part är uppenbart att denne tredje man, genom den aktuella betalningen, har för avsikt att fullgöra den avtalsenliga betalningsskyldighet som åligger denna avtalspart. Därför måste den ifrågavarande parten då även kunna förvänta sig att utbetalningen i fråga, även efter det att ett insolvensförfarande inletts, fortfarande regleras av den lag som är tillämplig på det avtal som utgör den rättsliga grunden för det.
- 33 En part i ett avtal som har erhållit betalning från sin avtalspart eller av tredje man till fullgörande av avtalet kan nämligen inte rimligen vara skyldig att förutse att ett insolvensförfarande eventuellt kommer att inledas mot denna avtalspart eller tredje man och, i förekommande fall, i vilken medlemsstat detta kommer att ske.
- 34 Såsom den portugisiska regeringen och Europeiska kommissionen har gjort gällande i sina skriftliga yttranden, skulle en motsatt tolkning av artikel 13 i förordning nr 1346/2000 vara till förfång för bestämmelsens ändamålsenliga verkan och strida mot bestämmelsens syfte, nämligen att göra det möjligt att göra undantag från huvudregeln i artikel 4.1 i den förordningen för att bland annat skydda berättigade förväntningar hos personer som drar nytta av handlingar som är till förfång för samtliga borgenärer, eftersom detta skulle leda till att sådana betalningar som görs av tredje man alltid regleras av lagen i den medlemsstat där insolvensförfarandet inletts.
- 35 Tolkningen att den lag som är tillämplig på en avtalsparts eller tredje mans fullgörande av en avtalsförpliktelse vid tillämpningen av artikel 13 i förordning nr 1346/2000 är den lag som reglerar det avtal som ligger till grund för denna förpliktelse stöds för övrigt av lydelsen i artikel 12.1 b i förordning nr 593/2008.
- 36 I den bestämmelsen föreskrivs nämligen att bland annat fullgörandet av de förpliktelser som den lag medför som enligt sistnämnda förordning är tillämplig på avtalet ska regleras enligt den lagen.
- 37 Det framgår således av lydelsen i den bestämmelsen att fullgörandet av en avtalsenlig betalningsskyldighet regleras av den lag som är tillämplig på avtalet och som utgör den rättsliga grunden för den förpliktelsen.
- 38 Som det erinras om i skäl 16 i förordning nr 593/2008 bör lagvalsreglerna i den förordningen hålla en hög grad av förutsebarhet för att bidra till att förordningens allmänna mål, det vill säga att rättssäkerhet i det europeiska rättsområdet, uppnås.
- 39 Det ska konstateras att en tolkning av artikel 13 i förordning nr 1346/2000 som innebär att den lag som är tillämplig på ett avtal även reglerar en avtalsparts eller tredje mans fullgörande av en skyldighet som följer av avtalet är förenlig med detta rättssäkerhetsmål, eftersom den gör det möjligt att säkerställa att denna skyldighet även efter det att ett insolvensförfarande inletts fortsätter att regleras av den lagen.
- 40 Med beaktande av vad som angetts ovan, ska tolkningsfrågan besvaras med att artikel 13 i förordning nr 1346/2000 och artikel 12.1 b i förordning nr 593/2008 ska tolkas så, att den lag som enligt sistnämnda förordning är tillämplig på avtalet även gäller för en betalning som tredje man gör i enlighet med den avtalsenliga betalningsskyldigheten för en av avtalsparterna, när betalningen, i samband med ett insolvensförfarande, angrips som en återvinningsgrundande handling.

Rättegångskostnader

- 41 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 13 i rådets förordning (EG) nr 1346/2000 av den 29 maj 2000 om insolvensförfaranden och artikel 12.1 b i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) ska tolkas så, att den lag som enligt sistnämnda förordning är tillämplig på avtalet även är tillämplig på en betalning som tredje man gör i enlighet med den avtalsenliga betalningsskyldigheten för en av avtalsparterna när den betalningen, i ett insolvensförfarande, angrips som en återvinningsgrundande handling.

Underskrifter